

الرّد الوافرُ على الأئيم الفاجر

يعنى

د يارسول الله آواز

مؤلف

ابو محمد امين الله البشاي

حفظه الله تعالى

مكتبة محمد بن عبد الله

مگل مارکت بیرون گنج پینپور

Ketabton.com

الْحَمْدُ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ
 أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مِنْ يَهْدِيهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضِلْ
 فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
 وَرَسُولُهُ ۝

اما بعد : الله رب العالمين خپل رسول محمد ﷺ ټول
 امت ته راليرلې دے، دے دپاره چه امت کښ د الله په ذات او
 صفاتو يقين راشی او د ايمان او د توحيد په نور باندي
 رنگ شی، او د هر قسم شرك، کفر، بدعت او د ضلال نه
 بچ پاتے شی، او دا په هر نبي فرض وی چه هغه به خپل
 امت ته د خیر خبرے وړاندي کوی او د ټولو غلطو او شری
 خبرو نه به ئے منع کوی لکه دا خبره په صحیح حدیث د
 مسلم (۱۲۶/۲) او ابن ماجه (رقم: ۳۹۵۶) کښ راغلي ده
 (إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيًّا قَبْلِي إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتَهُ عَلَى مَا
 يَعْلَمُهُ خَيْرًا لَهُمْ وَيُنذِرَهُمْ مَا يَعْلَمُهُ شَرًّا لَهُمْ..... الحديث).

كل حقوق محفوظ دی

کتاب ————— «د یارسول الله آواز» (په مطلبه چغه)

مؤلف ————— شیخ القرآن والحديث ابو محمد امين الله

البشاورى حفظه الله ورعاه

کمپوزنگ ————— ابوزهير سيف الله البشاورى (عفى الله عنه)

تاریخ ————— (۱۴۳۱ هـ محرم الحرام ۲۹)

صبع دوم ————— الموافق (۲۰۱۰/۱/۱۵ء)

ناشر

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیت منگل مارکیت پینسور بنار

03018828402 ولی الله

(زمانہ مخکین ہیخ نبی داسے نشته چه مگر په هغه باندے دا لازم وه چه خپل امت ته به هغه خیر بنائی کوم چه ده ته معلوم دے او یروی به ئے د هغه شر نه چه ده ته معلوم دے)۔

نو کة یو سرے وائی چه دا مسئله در رسول الله ﷺ نه نقل شوی نه ده، لیکن د خیر خبره ده، نو عمل پرے مستحب دے، نو غلط وائی، ددے مذکوره حدیث نه مخالف ده۔

نو هره مسئله باندے دلیل د قرآن او د سنت صحیحه رد اجماع نه پیش کول فرض دی، کة هغه د عقیدے مسئله وی او کة د احکامو سره تعلق لری۔

هر کله چه دا معلومه شوه نو دلته بعضے ناپو هانو یوه مسئله خلقو ته پیش کرے او پیش کوی ئے بلکه په ساجدو کین ئے لیکي او خوځ چه په هغه مسئله رد وی، نو هغوی ورته کافر او بے دینه وائی، نوراحیئ چه دا مسئله په قرآن او سنت کین او گورو، حکه چه د اختلاف ختمولو دپاره الله تعالی قرآن او احادیث رالیږلی دی۔

الله تعالی فرمائی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ

وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ (النساء/٥٩)

(که ستاسو په خه خبره کین جگره راشی نو الله او د هغه رسول ته ئے واپس کرئ، کة چرے ایمان لری په الله او په ورخ روستنی، دا کار ډیر غوره او بنائسته انجام والدی) علامه ابن کثیر ددے آیت لاندے لیکي: «هرخوځ چه فیصله د الله کتاب او د رسول الله ﷺ سنت ته نه پیش کوی نو هغه کافر دے»۔ (تفسیر ابن کثیر ١/٥١٨)

او هغه مسئله دا ده چه آیا «یا محمد» او «یا رسول الله» وئیل در رسول الله ﷺ د وفات نه روستو یا د وړاندے (جدا) خائے نه غائبانه آواز کول جائز دی او کة نه؟ ددے مسئله تحقیق تاسو دلته او گوری او بیا د خان سره انصاف او کرئ، او دا اووایی چه «اللَّهُمَّ اسْتَهْدِكْ لَارْشِدِ أَمْرِي»

(ایه الله! زه تانه د ډیر هدایت والا خبره غواړم)۔

او په اخلاص سره داسے اووایی:

﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

(ایه الله! ما ته نیغه لاره او بنایه!)۔

له هغه او گده دعاء اولوله کومه به چه رسول الله ﷺ په

(چالہ چہ یو صفت نہ وی ورکرمے شوے او هغه ئے خار
کبن بنکاره کوی، دا داسے دے لکه دروغو دوه جامے ئے
چہ اغوستی وی)

نوزہ اوس - ان شاء الله - پدے رسالے سره جواب ورکوم
تول اهل بدعت ته او هغوی دے دا اوگوری او دارساله
یواخے دا مسئله نه ذکر کوی بلکه دا مشتمله ده په ډیرو
قواعدو او اصولو او دلائل شرعیو باندے نو - ان شاء الله -
چہ زیاته مفیده به وی، حکه چہ ما په خوب کبن ددے
کسانو رغرول او ذلیل کول لیدلی دی، پس داستخاره
کولو نه۔

دے رساله کبن به د حق دلائل مخکبن ذکر کیری
تفصیلاً او بیا به د باطل پرستو خه دلیلونه او د هغه
صحيح جوابونه ذکر کیری - ان شاء الله۔

وما توفیقی الا بالله علیه توکلت والیه انیب
(ثلاثاء صفر المظفر ۲۰/۱۲/۱۴ هجری)

○○○○○○○

تهجدو کبن لوستله :

(اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) تر
آخر پورے۔ نو الله پاک به حق در نصیب کړی، هر طرف ته
چہ وی۔

او ددے رساله باعث په مونږ باندے ډیر علماء وو او
مولوی اسد الله ننگر هاری ما ته یوه رساله راوړله چہ د
هغه نوم «احسن المآرب» دے او په هغه کبن ئے غیر الله ته
چغه وهل جائز کړی دی، او هر غائب ته آواز کول ئے حلال
گنړلی دی چہ دهغه رساله نه زمونږ گرد ونواح ډیرو
مبتدعینو استدلالات کول حکه د دوی په نزد د شامی
عبارت د قرآن او حدیث نه زیات اهمیت لری، شامی خه
چہ هره توره کرخه د دوی په نزد معتبر دلیل دے، تردے چہ
یو په نوم ملا ما پسے د ډیرو کتابونو حواله راو لیرلے چہ
هغه کتابونه هغه لیدلی هم نه دی، لیکن د دغه مذکوره
رساله نه ئے لیکل کړی وو۔

او ددے مثال حدیث کبن دے: (الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ
كَلايسِ ثُوْبِي زُوْرًا) (بخاری ۷۸۵۱۲) مسلم (۲۰۶/۲)

(۲) نرمدی

دوی ته دردناک عذاب)

دا د آیت حاصل دادی. د دې آیت کریمه په تفسیر کښر
د حق پرست علماؤ تفسیرونه او گوره!

علامه ابن کثیر (۳۰۶/۳) کښر فرمائی:

(قَالَ الضَّحَّاكُ: كَانُوا يَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ يَا اَبَا الْقَاسِمِ
فَنَهَاهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ ذَلِكَ اِعْظَامًا لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَقُولُوا يَا
نَبِيَّ اللَّهِ، يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَكَذَا قَالَ مُجَاهِدٌ وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ
وَقَالَ قَتَادَةُ: اَمَرَ اللَّهُ اَنْ يُهَابَ نَبِيَّهُ ﷺ وَاَنْ يُجْحَلَ وَاَنْ يُعْظَمَ
وَاَنْ يُسَوَّدَ)

(ضحاک وئیلی چه صحابه کرامو به رسول الله ﷺ ته
یا محمد او یا ابا القاسم وئیلو نو الله تعالی د دې نه منع کړل
دپاره د تعظیم د نبی ﷺ او ورته ئی اوفرمایل: چه داسه
وايي یا نبی الله او یا رسول الله. دغه شان خبره مجاهد او
سعید بن جبیر کړیده او قتاده وئیلی دی چه الله تعالی
حکم فرمائیله دې چه د هغه د نبی د حکم نه هیبت او کریمه
شی او د هغه تعظیم او اجلال او اکرام او کریمه شی).

حاصل دادی چه دې آیت کښر الله پاک د (یا محمد) د
وئیلو نه منع کړی ده، ځکه دا د نبی ﷺ په ادبی ده، او د

د حق پرست دلیلونه او تائیدات

هره مسئله قرآن او سنت کښر شته نو اول د هغه نه
دلیل ذکر کول ضروری وی او قرآن او سنت ناقص نه دی
لکه خرنگ چه باطل پرست دا غلط گمان لری:

اول عظیم دلیل د قرآن کریم نه:

(قال الله تعالى في قوله الصادق:

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ
يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

(سورة النور آیت ۶۳ پاره ۱۸)

(الله رب العزت فرمائی: مه گرځوی آواز رسول الله ته په
خپل مینځ کښر داسه لکه تاسو چه یو بل ته آواز کوی،
الله هغه کسان پیژنی چه ستاسو نه پتیری، پس اودی
یریری هغه کسان چه د رسول الله ﷺ د امر او حکم
خلاف کوی چه یا خوبه پرې فتنه راشی او یا به د سیرې

نبی علیه السلام مشروع تعظیم کول پکار دی، دایو تفسیر دے پدے آیت کنب نو چه قرآن د (یا محمد) نه منع اوکره نو بیا کوم کس دے چه هغه پدے کنب اجازت ورکری او که نه دا آیتونه ستاسو په نزد هیخ حقیقت نه لری یا منسوخ شوی دی، لکه په هر خائے کنب دا خلق وائی چه دا منسوخ شوی دی او دا منسوخ دی، دارنگه د قرآن په مقابله کنب د بل کتاب هیخ حیثیت نه شته، چه انسان هغه پیش کری او دا به مفصله روستو راشی۔

دارنگه اوگوره تفسیر قرطبی (۳۲۲/۱۲)

(يُرِيدُ، يُصِيحُ مِنْ بَعِيدٍ يَا أَبَا الْقَاسِمِ بَلْ عَظُمُوهُ كَمَا قَالَ فِي الْحُجْرَاتِ)۔ (یعنی مراد د الله تعالیٰ دا دے چه دوراندے نه چغه وهل مه کوی بلکه د رسول الله ﷺ تعظیم اوکری)۔

دارنگه تفسیر علاء الدین الخازن (۳۶۵/۳) کنب دی:
(وَقِيلَ مَعْنَاهُ لَا تَدْعُوهُ بِاسْمِهِ كَمَا يَدْعُو بَعْضُكُمْ بَعْضًا يَا مُحَمَّدُ، يَا عَبْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ فَخْمُوهُ وَعَظُمُوهُ وَشَرَّفُوهُ الْخ)۔

(معنی دا ده چه په نوم باندے رسول الله ﷺ ته آواز مه کوی لکه یو بل ته چه آواز کوی داسے مه وایی: یا محمد یا عبد الله بلکه عزت او عظمت د رسول الله ﷺ اوساتی)

علامه محمد بن احمد جزی الکلبی په کتاب التسهیل (۱/۱۹۳) د سورة المائدے د آیت ﴿ اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ﴾ لاندے لیکلی دی:
«نِدَاؤُهُمْ لَهُ بِاسْمِهِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يُعَظِّمُونَهُ كَتَعْظِيمِ الْمُسْلِمِينَ لِمُحَمَّدٍ ﷺ فَإِنَّهُمْ كَانُوا لَا يُنَادُونَهُ بِاسْمِهِ»۔

مطلب دا دے چه حواریون د عیسی علیه السلام نوم مبارک واخستو په آواز کولو کنب دا دلیل دے پدے چه دوی به د خپل نبی دومره اکرام او ادب نه کولو لکه چه مسلمانانو او صحابه کرامو د محمد ﷺ ادب کولو حکه دتولو مسلمانانو صحابه کرامو طریقه دا وه چه رسول الله ﷺ ته به دوی په نوم آواز هیچرے نه کولو، دا دلیل دے پدے چه دتولو صحابه کرامو اجماع ده پدے چه په «یا محمد» سره آواز کول د محمد ﷺ په ادبی ده او په ادب شخص له به الله پاک سخته سزا ورکوی، او که عقید ورسره هم غلطه لری نو بیا خو هلاکت در هلاکت دے۔ دا عبارت تفصیل سره مطالعه کړه۔

دارنگه اوگوره تسهیل (۳/۷۳):

«وَالْقَوْلُ الثَّانِي أَنَّ الْمَعْنَى لَا تَدْعُوا الرَّسُولَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِاسْمِهِ»

(یعنی رسول الله ﷺ ته په نوم آواز مه کوی)

دارنگه علامه المفسر الشوکانی فرمائی:

«وَأَخْرَجَ عَبْدُ الْغَنِيِّ بْنُ سَعِيدٍ فِي تَفْسِيرِهِ وَابُو نَعِيمٍ فِي الدَّلَائِلِ عَنْهُ أَيْضاً أَيْ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فِي الْآيَةِ: لَا تَصِيحُوا بِهِ مِنْ بَعِيدٍ يَا أَبَا الْقَاسِمِ وَلَكِنْ كَمَا قَالَ اللَّهُ فِي الْحُجْرَاتِ»-

(د سعید بن جبیر او د نورو مفسرینو نه نقل دی چه رسول الله ﷺ ته په نوم د (یا محمد) سره آواز مه کوی، او دارنگه د وړاندې نه ورته چغه مه وهی).

دارنگه دا معنی پدې لاندینو تفاسیرو کښ اوگوری:

ایسر التفاسیر (۲۵۹/۳) المدارک (۳۶۵/۳) علی هامش الخازن، روح المعانی د علامه آلوسی (۲۲۵/۱۸) قال:

وَأَخْرَجَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ وَابْنُ مَرْدَوَيْهِ وَابُو نَعِيمٍ فِي الدَّلَائِلِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانُوا يَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ فَنَهَاهُمْ اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ بِقَوْلِهِ سُبْحَانَهُ: لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ الْآيَةَ إِعْظَاماً لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَيَا رَسُولَ اللَّهِ، وَرَوَى نَحْوُ هَذَا عَنْ قَتَادَةَ وَالْحَسَنِ وَسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَمُجَاهِدٍ

وَفِي أَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْسَيُوطِيِّ: إِنَّ فِي هَذَا النَّهْيِ تَحْرِيمَ نِدَاءِ ﷺ بِاسْمِهِ وَالظَّاهِرُ اسْتِمْرَارُ ذَلِكَ بَعْدَ وَقَايَةِ إِلَى الْآنِ (انتهی).

د عبارت مقصد دا دې چه ابن عباس رضی الله عنه فرمائی رسول الله ﷺ ته په نوم آواز کول حرام دی او ظاهره خبره دا ده چه دا اوس هم حرام دی، منسوخ شوی نه دی، اوس دې د «یا محمد» ویونکې او لیکونکې سوچ او کړی دا په کوم دلیل مونږ جائز کړی دی، آیا په تاویل یا ماویلی باندې او که نه خه حق دلیل هم شته؟ او که دوی د عبد الله بن عباس رئیس المفسرین او حسن او قتاد و سعید بن جبیر رحمهم الله نه بڼه پوهیږی چه دا لوی علماء دی.

دارنگه اوگوره لاندینی تفاسیر اوگوره:

المظهري (۵۷۲/۶)، تفسیر اضواء البیان للشنقیطی (۵۱/۶) صفوة التفاسیر (۳۵۱/۳) تفسیر الطبری (۱۳۵/۱۸) الب المحیط (۴۷۶/۶)، الکبیر (۴۰۱/۲۵) تفسیر جلالین (۳۰۲) معارف القرآن (۴۵۵/۶)

«لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بِأَنْ تَقُولُوا يَا مُحَمَّدُ الْخ».

وَأَيْضاً قَالَ الصَّاوِي عَلَى هَامِشِ جَلَالَيْنِ ص (۱۰):

لَاتَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ أَى نِدَاءَهُ بِمَعْنَى لَاتَنَادُوهُ
بِاسْمِهِ فَتَقُولُوا يَا مُحَمَّدٌ وَلَا بِكُنْيَتِهِ فَتَقُولُوا يَا أَبَا الْقَاسِمِ
وَاسْتُفِيدَ مِنَ الْآيَةِ أَنَّهُ لَا يَجُوزُ نِدَاءُ النَّبِيِّ ﷺ بِغَيْرِ مَا يُفِيدُ
التَّعْظِيمَ لَا فِي حَيَاتِهِ وَلَا بَعْدَ وَفَاتِهِ.

(تفسیر الطبری (۱۳۴/۱۸) عن مجاهد لا تقولوا یا محمد،
تفسیر جامع البیان (۸۱/۲) البیضاوی (۱۳۶/۲) الکشاف (۷۹/۳)
تفسیر البحر المحیط (۳۷۵/۶) زاد المسیر (۳۷۸/۵) تفسیر
الثعالبی (۱۲۹/۳) تفسیر النهر الماد (۵۵۸/۲)

دے تہو لو مفسرینو د «یا محمد» پہ وئیلو رد کریدے۔ نو
خوڪ دے چہ ہغہ ددے علماؤ نہ بنہ پوہیری او خوڪ دے
د صحابہ کرامو نہ بنہ عمل کونکے پہ قرآن او حدیثو او
کوم روایتو نہ چہ خلق ذکر کوی نو ہغہ اکثر ضعیف
روایات دی یا مؤول دی لکہ روستو بہ راشی ان شاء اللہ -
خک کہ صحابہ کرام د رسول اللہ ﷺ د حقوقو او آدابو بنہ
پیژندونکی وو۔

دویم دلیل: د قرآن کریم نہ پدے مسئلہ باندے۔

اللہ تعالیٰ فرمائی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ينادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْقِلُونَ﴾

(سورة الحجرات آیت: ۵، پارہ ۲۶)

ترجمہ: ہغہ کسان چہ آوازونہ کوی تاتہ اے زما نبی!
اخواد حجرونہ اود دیوالونونہ، اکثر ددوی بے عقلہ دی۔

پس د آیت کریمہ نہ واضحہ شوہ چہ خوڪ رسول اللہ
ﷺ تہ چغے وہی، پس د ہغے نہ چہ ہغہ د دنیا نہ لاپرو او
وفات شو نو دا بے عقلہ دی، غویا یا خردے، نو خوڪ چہ د
یامحمد، او یارسول اللہ» چغے وہی، غویان او خرہ دی،
بلکہ د ہغوی نہ پسے اخواتہ دی، اکثر دا قسم خلق
مشرکان ہم وی۔

ددے آیت پہ شان نزول کنبں د مفسرینو اقوال او گورہ چہ
یقین تہ دا خبرہ کوزہ شی۔ (ان اراد اللہ بک خیراً)
اود قرآن پدے بہترینو الفاظو چہ ڍیر عظمت والا دی
لہ سوچ ہم او کرہ اے مسلمانہ چہ قرآن کنبں یوہ مسئلہ
شتہ نو د بل چا دلیل تہ خہ حاجت دے!

لیکن مونہ وایو چہ دا خبرہ زمونہ یواخے نہ دہ دتہو لو
صحیح مسلمانانو او علماء کرامو او مشائخ عظامو دہ۔

اُوگوره۔

۱- اول مشهور تفسیر د علامہ ابن کثیر (۲۰۸/۴) :

(قَالَ: وَقَدْ ذُكِرَ أَنَّهَا نَزَلَتْ فِي الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسِ التَّمِيمِيِّ
فِيمَا أوردَهُ غَيْرٌ وَاحِدٍ، قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ
فَدَكَرَ السَّنَدَ عَنِ الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ أَنَّهُ نَادَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، يَا مُحَمَّدُ، وَفِي رِوَايَةٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يُجِبْهُ،
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ حَمْدِي لَزَيْنٌ وَإِنَّ دَمِي لَشَيْنٌ، فَقَالَ ذَلِكَ
اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ).

(دا آیت نازل شومے دے پہ بارہ د اقرع بن حابس رضی اللہ عنہ کنب
چہ دہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ آواز کرے وو پہ «یامحمد» او پہ
بل روایت کنب راخی چہ پہ «یارسول الله» سرہ او هغه پہ
کوته کنب وو، نورسول الله صلی اللہ علیہ وسلم جواب ورنکرو، بیادہ
اُوئیل: زہ چہ د چا صفت اُوکرم، هغه دولی کیبری او د چا
بدی چہ بیان کریم هغه عیب والا گرخی، نورسول الله صلی اللہ علیہ وسلم
اُو فرمایل چہ دا صفت خود الله دے۔

دے حدیث نہ صاف دوہ خبرے معلومے شومے یوہ دا چہ
«یامحمد» لوستلے ادبی دہ او «یارسول الله» وئیل پہ
حالت د حضور کنب جائز دی، لکہ دا بہ، روستو ذکر شی،

نو دا آیت پہ ردد «یامحمد» کنب مطلق او پہ ردد غائبانہ
«یارسول الله» وئیلو کنب پورہ دلیل دے، سرہ ددے حدیث
نہ لہ سوچ او کرہ اے مسلمانہ !۔

دویم شان نزول :

(جَاءَ أَنَسٌ فَحَعَلُوا يُنَادُونَهُ وَهُوَ فِي حُجْرَتِهِ يَا مُحَمَّدُ، يَا
مُحَمَّدُ“ فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ).

(ابن کثیر رضی اللہ عنہ ۲۰۸/۴)

(خہ کسان راغلل او «یامحمد» چغے ئے وهلے اورسول
الله صلی اللہ علیہ وسلم پہ کوته کنب وو نو الله پاک دا آیت نازل کرو چہ
نبی صلی اللہ علیہ وسلم تہ غائبانہ چغے وهل دے عقله خلقو کار دے،
دارنگہ اُوگوره :

الخازن (۱۶۹/۴) المدارك (۱۶۸/۴) التسهيل (۵۸/۴) فتح
القدير (۶۱/۶۰/۵) القرطبي (۳۰۹/۱۶) روح المعاني
(۱۰۸/۱۵) و (۲۶/۱۳۹/۱۴۳) تفسير القاسمي (۲۴۳/۱۲) و (۱۰۸/۱۵)
تفسير النهر الماد على هامشه (۴۷۵/۶) تفسير الجلالين (۴۲۷)
النصاوي (۷) حاشية المراغي (۱۲۲/۲۶) تفسير البحر المحيط
(۱۰۶/۸) تفسير زاد المسير (۱۷۸/۷) تفسير الثعالبي (۱۸۶/۴)
تفسير البرهان في مشكلات القرآن ص (۴۴۳) تفسير اضواء البيان
للسنقيطي (۶۱۵/۷) تفسير النهر الماد (۹۷۹/۳)

هغه احادیث

چہ منع کونکی دی ددے بدے کلمے نہ

۱- اول حدیث: (عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَ جِبْرِيلُ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَأَدَّ يُصْرَعُ مِنْهَا، فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ فَقُلْتُ: أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ - الحديث)

(صحیح مسلم ۱۴۶۱) کتاب الحيض باب بيان صفة منى الرجل والمرأة وان الولد مخلوق من مائهما)

(ثوبان رضي الله عنه فرمائی: زہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سرہ ولا ر اوم پدمے کنبں دیهودیانو د ملایانو نہ یو ملاراغے وے وئیل: (السلام عليك يا محمد) نو ثوبان رضي الله عنه فرمائی: ما دیکہ کروپہ داسے دیکے سرہ چہ نزدیے وہ چہ غورخیدلے وے د هغه نہ نو دے یهودی اووئیل چہ ولے ما دیکہ کومے؟ نو ما ورتہ اووئیل چہ یارسول الله ولے نة وائے چہ یا محمد وائے، نو یهودی اووئیل چہ مونر بہود ورتہ هغه نوم اخلو کوم

دا تفاسیر پہ بنه سوچ سرہ اوگورہ نو علم کنبں به دے
ضافہ پیدا شی، او الله پاک به دے په صحیح لاره روان کری
ه د هدايت په نيت دے اوکتل۔

○○○○○○○

چہ ورلہ مور او پلار ایخودلے دے - حدیث او برد دے ماترے
بعض تکرہ راواخستہ د خپل مقصد دپارہ۔

ددے حدیث فوائد او مسئلے پہ سوچ سرہ اوگورہ :

۱- اولہ : دا مسئلہ معلومہ شوہ چہ پہ یا محمد دومرہ
خفگان پکار دے لکہ د صحابہ کرامو پہ شان چہ هغوی به
پدے کلمہ دومرہ غصہ کیدل چہ سرے به ئے پدے کلمہ
قبیحہ دومرہ درباوہ چہ پہ زمکہ به ئے راویشتو۔

۲- دویمہ ترے دا معلومہ شوہ چہ دا خبرہ پہ صحابہ
کرامو کنب مشهورہ ده چہ «یا محمد» وئیل جائز نہ دی
لکہ ثوبان رضی اللہ عنہ یهودی ته دا تعلیم ورکرو۔

۳- دریمہ ترے دا معلومہ شوہ چہ ثوبان رضی اللہ عنہ در رسول
الله صلی اللہ علیہ وسلم پہ مخ کنب ددے کلمے قبیحے نه منع اوکرہ او
رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ثوبان رضی اللہ عنہ ته هیخ قسم زورنه ورنکرہ سرہ
دے چہ ثوبان رضی اللہ عنہ سختے اوکرہ ددے کافر سرہ، نو دا عظیم
بیل شو پدے خبرہ چہ دا دین لویہ مسئلہ ده چہ خوڪ
الفاظ استعمالوی نو د هغه سرہ دا عمل پکار دے۔

۴- خلورمه ترے دا بنکاره معلومہ شوہ چہ د «
محمد» لفظ استعمالول دیهودو کار دے، دلیل پرے دا

لفظ دے (اِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ اَهْلُهُ) چہ زمونر
یهودو دا طریقہ ده چہ دے نبی ته به مونر پہ خپل نوم آواز
کوونو اوس سوچ اوکرہ چہ دیهودو د اعمالو او اخلاقونه
مونر او تاسو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم نہ یو منع کری؟ ولے نہ، (لَتَتَّبِعَنَّ
سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَذْوًا النَّعْلِ بِالنَّعْلِ) (اخر جه البخاری
والترمذی، مشکوٰۃ ۱/۳۰)

تاسو به دیهودو او نصاریٰ د طریقو تابعداری شروع
کری او د هغوی سره به برابری لکه یوہ چپرہ چہ دبلے
چپرے سره برابری، دا فرمان در رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم صادق او
رشتینی دے، چہ دے امت پہ هرخه کنب دیهودو اتباع
اوکرہ تردے چہ بے ادبی کنب هم اوکرہ، او د خپل نبی نوم ئے
واخستو چہ د هغه نه منع راغله ده۔ والله المستعان۔

دا حدیث پہ بل سند سره په مسند ابو عوانه (۱/۲۹۳)
کنب هم اوگورہ په مذکورہ الفاظو باندے۔ د ثوبان رضی اللہ عنہ نه
نقل شومے دے۔

- دویم حدیث:

نه هغه مخکین په دویم دلیل د قرآن کتب ذکر شوی
شاره اوس تفصیل د هغه واوره! -

أَلِ الْإِمَامُ أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ، حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، حَدَّثَنَا
سِي بِنُ عُقْبَةَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الْأَقْرَعِ بْنِ
سِي أَنَّهُ نَادَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ وَفِي
يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يُجِبْهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ حَمْدِي لَزَيْنٌ
مِي لَشَيْنٌ فَقَالَ ذَلِكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

سند احمد ج ۶/۳۹۴ و ۴۸۸/۳) ورواه الترمذی
براً (۱۶۲/۲) کذا فی تفسیر ابن کثیر (۲۰۸/۲)

نوع بن حابس رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته آواز او کړو په
حمد، یا محمد « سره، او په روایت د ترمذی کتب دی:
ول الله»، او رسول الله صلی الله علیه وسلم په حجره کتب وو او هر کله
هر راغی نو دے سپری ورته او وئیل چه زه د چا صفت
، بنائسته کیږی او چه د چا بدی بیان کړم هغه بد
کیږی، رسول الله صلی الله علیه وسلم افرمایل: دا صفت والا ذات
عزوجل دے، او دا صحیح حدیث دے۔

صحیح الترمذی للالبانی (۱۰۷/۳)

نو الله پاک دا آیت نازل کړو چه کوم کسان رسول الله
صلی الله علیه وسلم ته په «یا محمد» سره یا په «یا رسول الله» سره غائبانه
چغې وهی، هغه ې عقله او جاهلان دی، ددے حدیث نه دا
مسئله معلومه شوه چه «یا محمد» خو ې ادبی ده که
رسول الله صلی الله علیه وسلم حاضر وی او که په پرده کتب وی۔

«یا رسول الله» وئیل هم ناروا دی که رسول الله صلی الله علیه وسلم
غائب وی او اخواد دیوال وغیره نه وی یعنی چه انسان
هغه ته چغې وهی او که مخامخ ورته یا نبی الله، یا رسول
الله، په ادب او آرام سره او وائی نو جائز ده بلکه مامور به
ده۔

۳- دریم دلیل: حدیث د تشهد دے چه هغه د ابن

مسعود رضی الله عنه نه نقل شوی دے، پدے طریقہ:

(عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّشَهُدَ كَفِّي بَيْنَ كَفْيِهِ كَمَا
يُعَلِّمُنِي السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ الخ

(اخرجه الامام احمد في مسنده ۱/۴۱۱ بهذا اللفظ

والبخاری ۱۷۶/۴) ومسلم (۱۴/۲) وابن ابی شيبه في

المصنف (۱۱۴/۱)۔

عبد الله بن مسعود رضي الله عنه فرمائی: چہ رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ماتہ
تشهد یعنی التحیات لله داسے را او خود لہ لکہ یو سورۃ د
قرآن کریم چہ بہ ئے خرنگ را خود لو یعنی ڊیر اہتمام سرہ
ئے راتہ دا تعلیم را کرو چہ داسے اوایہ «التحیات لله
والصلوۃ والطیبات السلام علیک ایہا النبی ورحمۃ اللہ
وبرکاتہ» تر آخرہ۔

دا حدیث پہ مسند ابی عوانہ کنس (۲/۲۸۸/۲۲۹) او
بخاری (۱/۴۷) او دغہ شان پہ السنن الکبریٰ للبیہقی
(۱۳۸/۲) کنس ہم دے۔

لیکن دا الفاظ ورسرہ پہ صحیح سندونو سرہ زیات
کرمے شوی دی، (وَهُوَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَلَمَّا قَبِضَ قَلْنَا السَّلَامَ عَلَى
النَّبِيِّ) یعنی مونہ بہ داسے الفاظ وئیل پہ تشهد کنس
السلام علیک ایہا النبی کله چہ رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ژوندے وو
او کله چہ وفات شونو مونہ صحابہ کرامو بہ پہ تشهد
کنس داسے وئیل: (السلام علی النبی) یعنی خطاب بہ مو
رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم تہ نۂ کولو، او دا خبرہ بنکارہ دہ چہ صحابہ
کرامو د خان نہ دین نۂ دے جوہ کرمے بلکہ دا خبرہ بہ
ہغوی ضرور در رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم نہ اوریدلی وی۔

او پہ دے خبرہ دویم قوی دلیل ہغہ المصنف لعبد
الرزاق (۲/۴۱۲) را وریدے، دارنگہ کنز العمال ذکر کریدے
(۴/۴۶۶۸/۴): قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ
أَنَّ الصَّحَابَةَ كَانُوا يَقُولُونَ وَالنَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم حَتَّى السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
النَّبِيُّ فَلَمَّا مَاتَ قَالُوا السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ).

وہذا اسناد صحیح صححہ الحافظ ابن حجر فی فتح
الباری (۲/۳۱۴) وغیرہ۔

(عطاء رحمہ اللہ فرمائی: صحابہ کرامو بہ «السلام
علیک ایہا النبی» در رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم پہ ژوند کنس وئیلو او
کله چہ ہغۂ وفات شونو ہغوی بہ داسے الفاظ فرمایل: «
السلام علی النبی»۔

او دا دتولو صحابہ کرامو عمل او گویا کنس دتولو
صحابو دا احساس وو چہ ددے لفظ نہ خو ک غلطہ فائدہ
وانخلی، لکہ ددے زمانے جاہلان د ہرے کرخہ نہ
استدلالات کوی صحیح او غلط دلیل نۂ گوری خو کتاب
ترے ڊک کوی۔

دارنگہ امام مالک پہ الموطأ (۱/۷۳) کنس دابن عمر
رضی اللہ عنہما نہ نقل کرپی دی چہ ہغہ بہ داسے الفاظ لوستل:

(أَنَّهُ كَانَ يَتَشَهَّدُ فَيَقُولُ السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ) باسناد صحیح علی شرط الشیخین

دارنگه المصنف لعبد الرزاق کنب د ابن الزبیر او د ابن عباس روایت هم اوگوره (۲۰۳/۲) چه هغوی به هم داسه الفاظ لوستل: السلام علی النبی ورحمة الله وبرکاته الخ - داروایت د طحاوی په کتاب معانی الآثار کنب هم اوگوره (۱۸۰/۱) لیکن مختصر دے۔

دارنگه اوگوره روایت دعائشه رضی الله عنها په المصنف لابن ابی شیبة (۱۱۵/۱) او په مسند السراج (۲/۱۱۹) او الملخص فی الفوائد (۵۵/۱۱) بسندین صحیحین عن عائشة أنها كانت تعلمهم التَّشَهُدَ فِي الصَّلَاةِ السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ

عائشه رضی الله عنها به دا قسم تشهد شاگردانو او تابعینو ته خودلو «السلام علی النبی»۔

(وَلَا شَكَّ أَنَّ عُدُولَ الصَّحَابَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ مِنْ لَفْظِ الْخِطَابِ عَلَيْكَ إِلَى لَفْظِ الْعَيْبَةِ (عَلَى النَّبِيِّ) إِنَّمَا بِتَوْقِيفٍ مِنَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِأَنَّهُ أَمَرَ تَعْبُدِي لِمَا مَجَالَ لِلرَّأْيِ وَالْإِجْتِهَادِ فِيهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ كَذَا ذَكَرَ هَذِهِ الْفَوَائِدُ مَعَ شَيْءٍ يَسِيرٍ مِّنَّا الْعَلَّامَةُ

المُحَقِّقِ الْإِلْبَانِي فِي كِتَابِهِ الْقِيمِ أَرْوَاءَ الْغَلِيلِ (۲۷/۲) رقم الحديث (۳۲۱) وكذا في صفة الصلوة له ص (۱۷۱).

حاصل دادے چه په تشهد کنب دوه قسمه الفاظ نقل دی په صحیح روایاتو کنب اول: (السلام عليك ايها النبي) او دویم (السلام علی النبی) لیکن دا الفاظ پس د وفات د رسول الله ﷺ نه صحابه کرامو ذکر کول، ددے دویم روایت فائده خو معلومه ده چه صحابه کرامو د شرک د بندولو دپاره حتی الوسع کوشش کولو او دعوام الناس د اوهامو د ختمولو دپاره ئے الفاظ موهمه ختمول۔

بله دا چه هغوی غائب ته آواز نه کولو په «يارسول الله» او نه په «يامحمد» سره او هرچه اول روایت دے نو هغه هم صحیح دے لیکن دا استدلال ترے کول چه غائب ته آواز کول جائز دے، غلط استدلال دے۔

اوگوره (فضل الله الصمد فی توضیح الادب المفرد ۴۵۲/۴۵۵).

هغه داسه جواب کړیدے چه دا امر تعبدي دے لکه څنگه چه مونږ په قرآن کنب یا فرعون او یا هامان وایو نو زموږ خطاب مقصود نه دے بلکه د الله تعالی حکم دے نو

او پہ مانحہ کتب وینائے پہ مسلمانانو باندے لازم شوہ
 حُکھ چہ مونخ ہم د مؤمنانو معراج دے۔
 نو ملا علی قاری رحمہ اللہ ہم ددے شبھے جواب
 فرمائیلے دے چہ دا خطاب مونر او تاسو نہ کوو بلکہ داد
 اللہ تعالیٰ خطاب دے چہ خپل نبی تہ ئے کریدے او مونر ئے
 د عبادت پہ طور رانقل کوو۔

○○○○○○○

حُکھ ئے مونر استعمالوو۔ دویم دا چہ دا خطاب حکائی
 دے حکایت دے د نبی لله د وینا نہ چہ ہغہ داسے وئیلی دی
 نو مونرہ ئے ہم دغسے وایو او خطاب پکنب مقصود نہ
 دے۔ دریم دا چہ دا د نبی ﷺ پورے خاص دے۔ پدے کتب
 قیاس نہ جاری کیری۔ لکہ دا خبرہ حافظ ابن حجر پہ فتح
 الباری (۴۸/۱۱) کتب ثابتہ کریدہ۔

كما حقق ذلك فضل الله في شرح الادب المفرد (۴۵۲/۲)
 وكذلك في البراهين القاطعة (۲۲۰) لخليل احمد
 السهارنفوري

دارنگہ ملا علی القاری فرمائی:

وَبِهِ يَظْهَرُ وَجْهُ الْخِطَابِ وَأَنَّهُ عَلَى حِكَايَةِ مِعْرَاجِهِ عَلَيْهِ
 السَّلَامُ فِي آخِرِ الصَّلَاةِ الَّتِي هِيَ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِينَ.

(المرقاة شرح مشکوٰۃ ۳۳۱/۲)

(یعنی پہ ایہا النبی) کتب د خطاب وجہ دا بنکارہ شوہ
 چہ دا حکایت دے د واقعے د معراج نہ چہ اللہ تعالیٰ پہ نبی
 ﷺ باندے (السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته)
 سلام واچولو نو نبی ﷺ ورسره السلام علينا وعلى عباد
 الله الصالحين زيات كرونو دا د معراج د واقعے نہ رانقل شو

(مشکوٰۃ ۵۱۸/۲).

صحابه کرامو نه خوڪ صحيح نقل نشی پیش کول،
او ملا علی قاری وائی کوم چه د صحابه کرامو نه نقل دی
نو هغه قبل التحريم وو۔

أوگوره مرقات (۵۱/۱) حدیث جبرئیل۔

نو کوم کس چه دا الفاظ وائی نو هغه یا یهودی یا
منافق یا جاهل دے یا به حان ته ملائک وائی یا به حان ته
الله وائی (العیاذ بالله)۔ د ملا علی قاری عبارت دادے او د
هغه فائده واوره او دا مخکنی قاعده هم هغه صراحة ذکر
کریده۔

دارنگه البراهین القاطعة (۲۰/۱) او انجاح الحاجة هم
راورے ده (۷/۱): (قَوْلُهُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ: قِيلَ نَادَاهُ بِاسْمِهِ إِذِ
الْحُرْمَةِ تَخْتَصُّ بِالْأُمَّةِ فِي زَمَانِهِ أَوْ مُطْلَقًا وَهُوَ مُلْكٌ مُعَلَّ
وَيُؤَيِّدُهُ قَوْلُهُ تَعَالَى لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا لِلأَدَمِينَ فَلَا يَشْمَلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِدَلِيلٍ وَأَمَّا
وَرَدُّ فِي بَعْضِ الصِّحَاحِ مِنْ نِدَائِهِ بَعْضِ الصَّحَابَةِ بِاسْمِهِ فَذَلِكَ
قَبْلَ التَّحْرِيمِ الخ)

(یعنی دا قول د جبریل چه یا محمد۔ وئیلے شویدی چه

صحيح عقلى دلائل او د محققينو علماء اقوال

(۱) - اول قانون او دليل واوره! محدثينو فرمایلی دی
چه «یا محمد» آواز کول چرته صحيح حدیث کنبن نقل نه
شته او کوم روایاتو کنبن چه «یا محمد» راغله دے هغه به
یا قول د یهودی وی لکه دا مخکنبن بیان شوی دی او یا به
قول د منافق وی لکه ذو الخویصره التمیمی چه
«یا محمد» وئیلے وو۔

كما فى المشکوٰۃ (۳۰۸/۱) و مسلم (۳۴۰) والنسائی۔

او یا به الله پاك خپل نبی ته په حدیث کنبن «یا محمد»
وئیلے وی، كما فى حدیث الترمذی و المشکوٰۃ (۷۰/۱)
عن ابن عباس و معاذ و ایضاً مشکوٰۃ (۴۸۹/۲)

او یا به کوم ملائک وئیلے وی كما فى حدیث جبریل
فى بعض روایات النسائی (۲) او یا به جاهلانو بانندیچیانو
دا لفظ وئیلے وی كما فى حدیث انس عند الشیخین۔

نہ پیش کومے نو خوک چہ «یامحمد» «یامحمد» وائی نو
 هغه درسول الله ﷺ دیر سخت بی ادبی کونکی دی، او
 کة یو سرے وائی چہ زہد محمد ﷺ نہ مدد غوارم پس د
 وفات د هغه نہ نو دا پہ اتفاق د مسلمانانو سرہ مشرک دے،
 پہ دے خبرہ آیتونہ او احادیث واورہ:

۱- الله تعالى فرمائی: ﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا
 يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾
 (یونس ۱۰۶)

(مہ رابلہ سوی د الله نہ هغه خوک چہ نہ فائدہ درکوی او
 نہ خہ ضرر، او کہ مخلوق تہ دے آواز او کرونو تہ بہ دغہ
 وخت کنبس د ظالمانونہ شے)
 نو هر قسم مخلوق تہ آواز کول ظلم دے کلہ چہ
 ظاہری اسباب ورسرہ نہ وی۔

۲- الله فرمائی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ
 لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ﴾
 (سورة الاحقاف آیت پارہ ۲۶)۔

(خوک لوئی گمراہ دے د هغه چا نہ چہ رابلی سوی د الله
 نہ هغه چالرہ چہ ہیخ دعاء ورلہ نہ شی قبلولے او نہ ورسرہ

بسی ﷺ تہ ئے پہ نوم آواز او کړو خکہ چہ حرام والے ددے
 آواز د هغه پہ زمانہ کنبس یا مطلقاً د امت پورے خاص دے
 و هر چہ جبریل دے نو هغه خو ملاتک دے او ددے تائید دا
 دے چہ الله تعالیٰ بندگان منع کړیدی چہ دے نبی تہ داسے
 آواز مه کوی خنگہ چہ تاسو یو بل تہ آوازونه کوی نو دا
 حکم ملاتکو تہ شامل نہ دے مگر پہ دلیل سرہ (او دلیل
 خونہ دے موجود) او د بعض صحابہ کرامو نہ چہ پہ نوم
 سرہ آواز راغله دے نو هغه د حراموالی نہ مخکبیس زمانہ
 کنبس وو) انتهى الترجمة۔

دے عبارت نہ دا فائدہ معلومہ شوہ چہ «یامحمد» وئیل
 دا پہ ابتداء د اسلام کنبس جائز وو اوس حرام شوی دی دا د
 ملا علی قاری حنفی قول دے چہ دا جاہلان پہ ملا علی
 فاری دیرے حوالے ورکوی او حالانکہ دا حقہ مسئلہ د هغه
 نہ منی۔

دویم دلیل دا دے:

چہ کوم شخص چاتہ آواز کوی او داسے ورته او وائی چہ
 اے فلانکی، اے فلانکی! اوروستہ خبرہ نہ ذکر کوی نو
 هغه بہ خومرہ خفه شی چہ تہ زما یے ادبی کومے او خہ راتہ

دعاء نشی قبلولے (حاجت نشی پورہ کولے) او قیامت کنیں
به ستاسو ددے شرک نہ انکار کوی

دے آیت نہ معلومہ شوه چه نبی ﷺ یا بل ولی الله ته
آواز کول د استغاثے او مدد دپاره شرک دے۔ دارنگه نور
آیتونه ډیر زیات دی، قرآن کریم لوئی دلیل دے، لیکن
ددے جا هلانو په نزد د کتابچو حوالے او د شروح او حواشی
حوالے د قرآن نه هم زیاتے معتبرے دی۔ والله المستعان۔

دارنگه اوگوره حدیث د سیدنا عبد الله بن عباس رضی
الله عنهما چه په هغه کنیں دا دی:
(إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ
الحدیث)

(ترمذی ۷۸۱۲) وقال حدیث حسن صحیح انظر ریاض
الصالحین ص (۶۵) رقم (۶۳) و صحیح الترمذی للالبانی ۳۰۸۱۲
مشکوة (۴۵۳/۲) رقم الحدیث (۵۳۰۲)

(عبد الله بن عباس فرمائی: زه در رسول الله ﷺ سره یو
حل په سورلی سوروم، نور رسول الله ﷺ راته خه
وصیتونه او کړل چه یو وصیت دا وو چه سوال کوی نو د
الله پاک نه سوال کوه! او چه مدد غواړی نو صرف د الله نه

مدد کولے شی) «من دون الله» لفظ عام دے، رسول الله
ﷺ، ملائک، نیکان او بدانو ته لولو ته شامل دے، سوچ
او کړه!۔

۳- الله تعالی فرمائی: ﴿قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا
لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ﴾
(سورة الانعام آیت ۷۰)

(أووايه اے نبی! آیا مونږ راوبلو سوی د الله نه هغه خوک
چه نه فائده را کولے شی او نه ضرر او مرتد شو (که دا کار
مو او کړو) پس د هغه نه چه الله راته هدایت کړی دے)
دے آیت نه معلومہ شوه چه سوی د الله نه بل چاته په
غیر د خه ظاهری سبب نه آواز کول د مرتدانو او کافرو کار
دے، قرآن کریم دا خبره کړیده۔ زه ئے د خان نه نه کوم۔

۴- بل آیت اوگوره
﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا
لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾
(سورة الفاطر پ ۲۲)

(الله تعالی فرمائی: که چرته دے مخلوق نه ته او غواړی
نو اول ستا خبره نه اوری، او که بالفرض وائ وری نو ستا

مدد غوارہ)

دا در رسول اللہ ﷺ تعلیم دے چہ آواز د حاجت غوختلو
دپارہ صرف اللہ تہ کوه او مدد ہم د هغه نہ غوارہ، او دا
تعلیم بہ حکمہ ورکوی چہ رسول اللہ ﷺ پاک پہ توحید
او ایمان رالپرلے دے :

لِيُخْرِجَ الْعِبَادَ مِنْ عِبَادَةِ الْعِبَادِ إِلَى عِبَادَةِ رَبِّ الْعِبَادِ.
(کما فی حیاة الصحابة)

(چہ بندگان د مخلوق د عبادت نہ راویاسی او د خالق
عبادت والا جورشی)

نو دا معلومہ شوه چہ «یارسول اللہ»، او «یامحمد»
وئیل د مدد غوختلو دپارہ شرك دے او کة یو سرے وائی
چہ زة «یامحمد» شوقاً ذوقاً وایم لکه بعض جاهلان
مفتیان دا قسم فتوے ورکوی نو مونر وایو چہ ددے مثال
خوبہ داسے شی لکه پښتانه وائی : «د خرء مینه لغته
وی»

نو ستاسو شوق دا دے چہ د اللہ د عظیم حکم نہ خلاف
او کړی چہ اللہ فرمائی : «یامحمد» مة وایئ لکه دا خبره
مخکښ مفسله بیان شوه نو «یامحمد» د جاهلانو وینا

دے۔

۳- دریم دلیل :

دا دے چہ هغه کسان چہ دا مسئلہ د «یامحمد، یارسول
اللہ» ثابته وی یا غائب ته آواز کول ثابتوی نو دده مقصد
خه دے ؟ ددے مسئلے نتیجه خه ده؟۔

هغه دا ده چہ د خلقو به د اللہ د ذات نه یقین کت شی او
په مخلوق به ئے یقین پیدا شی چہ دوی مالکان د نفع او
ضرر دی او دا ثابتول د شرك ثابتول دی نو عاقبت به دا شی
چہ ډیر خلق به گمراه شی۔

پس د علماؤ د کتابونه او گوره چہ په هغه کښ د
یارسول اللہ» او د «یامحمد» او غائب ته آواز کول رد وی۔
۱- او گوره البراهین القاطعة فی الرد علی الانوار
الساطعة لخلیل احمد محدث سهارنپور تفصیلاً ص
(۲۲۸/۲۲۰) سره د جوابونو د دلائلو د دوی نه۔

۲- دارنگه محدث رشید احمد گنگوھی خپله فتاوی
رشیدیہ (۱/۶۲) کښ لیکلی دی :

سوال : یارسول اللہ دور سے یا نزدیک قبر شریف سے نکارنا جائز ہے یا
نہیں؟

جواب : جب انبیاء علیہم الصلوٰۃ والسلام کو علم غیب نہیں تو یارسول اللہؐ کہنا بھی ناجائز ہوگا، اگر یہ عقیدہ کر کے کہیں کہ وہ دور سے سنتے ہیں بسبب علم غیب کے تو خود کفر ہے اور جب یہ عقیدہ نہیں تو کفر نہیں مگر کلمہ کفر مشابہ کفر ہے الخ۔

د عبارت مطلب دا دے چہ یارسول اللہ ﷺ وئیل پدمے عقیدہ چہ هغه عالم الغیب دے نو دا سرے کافر دے او کة دا عقیدہ نہ ساتی نو کلمہ مشابہ بالکفرے او وئیلہ۔

۳- دارنگہ اوگورہ انجاح الحاجة علی هامش ابن ماجہ للشیخ عبد الغنی المجدد الدهلوی ثم المدنی (۷/۱) حاشیہ (۸) فی حدیث جبرئیل :

قَوْلُهُ يَا مُحَمَّدُ : لَعَلَّ هَذَا نَقْلٌ بِالْمَعْنَى فَإِنَّ النَّدَاءَ بِيَا مُحَمَّدُ لَا يَجُوزُ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا، وَقِيلَ الْحِطَابُ أَيْ حِطَابُ اللَّهِ مَخْصُوصٌ بَيْنِي آدَمَ لَا بِالْمَلَائِكَةِ وَكَانَ نُزُولُ جِبْرِيلَ لِتَعْلِيمِ الْأُمَّةِ فَيُنَاسِبُ أَنْ يُنَادِيَ بِمَا يَجُوزُ لَهَا الْخِ وَيُوَيِّدُ الْأَوَّلَ الْحَدِيثُ الْآتِي فَإِنَّ فِيهِ النَّدَاءَ بِيَا رَسُولَ اللَّهِ.

(مطلب دا دے چہ «یامحمد» وئیل نہ دی جائز او کوم حدیث د جبرئیل کنس چہ راغلی دی چہ جبرئیل یامحمد» او وئیلو نو صحیح دا دہ چہ هغه روایت

بالمعنی دے یعنی جبرئیل اصل کنس یارسول اللہ وئیلے دے اور او یانو بدل کرے پہ «یارسول اللہ» سرہ دلیل پرے دویم حدیث دے پہ ابن ماجہ کنس۔

۴- دارنگہ فتویٰ دا امام نووی شارح مسلم دہ۔

قَوْلُهُ يَا مُحَمَّدُ : قَالَ الْعُلَمَاءُ لَعَلَّ هَذَا كَانَ قَبْلَ النَّهْيِ عَنْ مُخَاطَبَةِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِاسْمِهِ قَبْلَ نُزُولِ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى : لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ الْآيَةَ، عَلَى أَحَدِ التَّفْسِيرِينَ أَيْ لَا تَقُولُوا يَا مُحَمَّدُ بَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَيَا نَبِيَّ اللَّهِ وَيَحْتَمِلُ أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نُزُولِ الْآيَةِ وَلَمْ تَبْلُغِ الْآيَةَ هَذَا الْقَائِلُ (شرح مسلم ۳۰/۱)۔

(تولو علماؤ وئیلی دی چہ دا «یامحمد» مخکنس د منع نہ وئیل شومے دے، او یا دا چہ دے بعض کسانو تہ دا آیت نہ وورسیدلے۔ مطلب دا چہ «یامحمد» منع دے پہ نزد دتولو مسلمانانو۔

۵- دارنگہ اوگورہ احسن الفتاویٰ د شیخ رشید احمد

(۳۶۴/۱) :

(مرجہ صلاۃ و سلام مثل یارسول اللہ یا حبیب اللہ بدعات کے مجموعہ ہے

مطلب دا شو چه الصلاة والسلام عليك يارسول الله او
يا حبيب الله وتيل په اوچت آواز سره مخکښ د اذان نه يا
وستو دا مجموعه د بدعاتو منکراتو ده۔

دې باره کښن ملاعلی القاری په مرقات (۲/۱۶۱) کښن
بکي: (فَمَا يَفْعَلُهُ الْمُؤَذِّنُونَ الْآنَ عَقِبَ الْأَذَانِ مِنَ الْإِعْلَانِ
بِالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ مَرَارًا أَصْلُهُ سُنَّةٌ وَالْكَفِيَّةُ بَدْعَةٌ لِأَنَّ رَفَعَ
صَوْتٍ فِي الْمَسْجِدِ وَلَوْ بِالذِّكْرِ فِيهِ كَرَاهِيَةٌ وَقَالَ فِي
۱۷۱/۱۰): بِأَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ فِي الْمَسْجِدِ وَلَوْ بِالذِّكْرِ
نَرَامِ)۔

۰- ملاعلی قاری فرمائی:

«يارسول الله» او «ياحبيب الله» د اذان نه روستو په
چت آواز سره وتيل بدعت دې بلکه سنت دا ده چه اللهم
سل على محمد الخ به هر شخص ځان سره پت وائی
که چه جهر سره ذکر په مساجدو کښن حرام دے۔

۰- فتح المجید (۱/۱۶۵) کښن دی:

(قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّهُ لَا يُسْتَعَاثُ بِي وَإِنَّمَا يُسْتَعَاثُ بِاللَّهِ)
الطبرانی عن عبادة بن الصامت).

البريلوية د شيخ احسان الهی ظهير ص (۹/۸) هم
أوگوره۔

(استغاثه په نبی سره حرام ده، استغاثه به صرف په الله
سره کولې شی)

شيخ الاسلام ابن تيمية عالم علماء الاعلام په خپله
فتاوى (۱/۳۵۹) و (۲۷/۸۱) کښن په مختلف مواضعو
کښن ليکي:

(وَمِنْ أَعْظَمِ الشِّرْكِ أَنْ يَسْتَعِيثَ الرَّجُلُ بِمَيِّتٍ أَوْ غَائِبٍ
كَمَا ذَكَرَهُ السَّائِلُ وَيَسْتَعِيثُ بِهِ عِنْدَ الْمَصَائِبِ يَقُولُ يَا سَيِّدِي
فُلَانٌ كَأَنْ يَطْلُبَ مِنْهُ إِزَالَةَ ضُرِّهِ أَوْ جَلْبَ نَفْعِهِ، وَهَذَا حَالُ
النَّصَارَى فِي الْمَسِيحِ وَأَحْبَارِهِمْ وَرُهْبَانِهِمْ وَمَعْلُومٌ أَنَّ خَيْرَ
الْخَلْقِ وَأَكْرَمَهُمْ عَلَى اللَّهِ نَبِيْنَا مُحَمَّدٌ ﷺ وَأَعْلَمَ النَّاسِ بِقُدْرِهِ
وَحَقِّهِ أَصْحَابُهُ وَلَمْ يَكُونُوا يَفْعَلُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ لِأَنَّهُ مَغْيِبٌ
وَلَا بَعْدَ مَمَاتِهِ الخ).

(فرمائی: لوتی شرك دا دې چه سرې مړې ته يا غائب ته
آواز اوکړې د مصيبت په وخت چه اے سيدی فلان مثلاً
يارسول الله يا محمد، يا بابا، يا شيخ عبد القادر جيلانی يا
سيد علی هجویری دا قسم الفاظ استعمالول د مشرکانو

مل دے او دا د عیسایانو (نصاراؤ) طریقہ دہ او دا معلومہ
چہ صحابہ کرام دیر بنہ پیژندونکی وو د رسول اللہ ﷺ
ر او حقونو لره او هغوی رسول اللہ ﷺ ته پس د مرگ
دا قسم آوازونه نہ دی کړی)۔

دا د شیخ الاسلام ابن تیمیہ د عبارت حاصل دے، اگر که
ما هلان شیخ الاسلام نہ منی او غلط نسبتونه ورته
ی خلاف کوی د دے قول د الله تعالیٰ نه :
﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

و دوی ورته حُکمه بدگوری چہ د دوی زپرونه ئے سیزلی
او د دوی په گمراهی ئے پوره رد کړے او گمراهی ئے ورله
نسخه کړے ده۔

۴- خلورم دلیل :

دا دے چہ «یا رسول الله» «یا محمد» وئیل به یا دین کنب
او د دے وئیل به ثواب لری او یا به ثواب نہ لری، مکروه
بدعت به وی، که چرته دین وی او ثواب لری نو تاسو دلیل
ش کړی د قرآن او سنت نه حُکمه هر عبادت لپاره اصل وی
دین کنب نو راوړی یو دلیل که تاسو رشتینی یی او یا به
عت او مکروه وی او بدعت نه حُان ساتل فرض دی۔

شیخ سرفراز خان صاحب په «اخفاء الذکر» کنب لیکي
(هاں اگر کوئی شخص یا رسول اللہ کے الفاظ سے آنحضرت ﷺ کو حاضر ناظر
سمجھ کر یہ پڑھے یا آپ سے مدد مانگے تو البتہ ناجائز ہے)

مفتی الیدیار السعودية علامه عبد العزيز بن عبد الله
بن باز په خه اشعار ورد کوی چہ هغه د کویت نه په یوه
مجله کنب شائع شوی وو۔

يَارَسُوْلَ اللّٰهِ اَدْرِكُ عَالِمًا يَشْعَلُ الْحَرْبَ وَيُعْلِي مِنْ لُظَاهَا
يَارَسُوْلَ اللّٰهِ اَدْرِكُ اُمَّةً فِي ظَلَامِ الشُّكِّ قَدْ طَالَ سَرَاهَا
يَارَسُوْلَ اللّٰهِ اَدْرِكُ اُمَّةَ الْخِ -

نو شیخ ابن باز پر دے داسے رد کوی :

الله اكبر! هكذَا وَجَّهَتْ هَذِهِ الْكَاتِبَةُ نِدَائَهَا وَاسْتِعَانَتَهَا
إِلَى الرَّسُولِ ﷺ طَالِبَةً مِنْهُ إِدْرَاكَ الْأُمَّةِ بِتَعْجِيلِ النَّصْرِ نَاسِيَةً
أَوْ جَاهِلَةً أَنَّ النَّصْرَ بِيَدِ اللَّهِ وَحُدَّةَ لَيْسَ ذَلِكَ بِيَدِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا
غَيْرِهِ مِنَ الْمَخْلُوقَاتِ كَمَا قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِي كِتَابِهِ الْمُؤْمِنِينَ :
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ (الآية)

(الله اکبر! (تعجب دے) دے کاتبه خپل آواز او فریاد
پیغمبر ته متوجه کړیدے او د هغه نه غواړی چہ امت ته
په جلتی سره مدد ورکړی، نو دا یا د دے خرم نه جاهله ده

ساترے ہیرہ شومے دے چہ مدد خو صرف او صرف د الله په
لاس کسبن دے، دا د نبی علیه السلام او د نورو مخلوقاتو په
لاس کسبن نه شته لکه څنگه چہ الله په خپل کتاب مبین
کسبن فرمائی: (اونه دے مدد مگر صرف او صرف د الله
فالب حکمتونو والا نه دے) آه۔

بیا هغه ډیر آیاتونه او احادیث ذکر کړی دی چہ د هغه
نه تقریباً یوه رساله جوړېږی چہ هغه په کتاب (اقامة
ببراهین علی حکم من استغاث بغير الله او صدق الكهنة
العرافین والمشعوذین) کسبن ذکر دی۔

د دے رساله حاصل دا دے چہ یار رسول الله ته غائبانه چغه
هل لوتی شرك دے او دا فتوی د سعودی علماؤ ده۔

په اقامة البراهین (۳۷) کسبن یوه بله فتوی:

(قَدْ جَاءَ كِتَابٌ مِنْ بَعْضِ الْإِخْوَةِ إِلَى مُفْتَى الدِّيَارِ السَّعُودِيَّةِ
فِيهِ: هَلْ يَجُوزُ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ يَا أَقْطَابُ يَا أَغْوَاثُ يَا أَسْيَادُ
سَبْعَةَ حُدُودٍ، يَارَسُوْلَ اللهِ اغْنِنَا وَأَمْثَالُ هَذِهِ الْأَذْكَارِ الْخَبِيْثَةِ
هَلْ يَجُوزُ الصَّلَاةُ خَلْفَ هَؤُلَاءِ؟

الجواب: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ
لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ اهْتَدَى بِهِمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ لِيَعْبُدُوهُ دُونَ
كُلِّ مَا سِوَاهُ وَلِيَخْصُصُوهُ بِالدُّعَاءِ وَالِاسْتِغَاثَةِ وَالذَّبْحِ وَالنَّدْرِ
وَسَائِرِ الْعِبَادَاتِ وَقَدْ بَعَثَ الرَّسُلَ بِذَلِكَ وَأَمَرَهُمْ بِهِ وَبِذَلِكَ
أَنْزَلَ اللَّهُ الْكُتُبَ السَّمَاوِيَّةَ الَّتِي أَعْظَمَهَا الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ بَيَانِ
ذَلِكَ وَالدَّعْوَةِ إِلَيْهِ وَتَحْذِيرِ النَّاسِ مِنَ الشِّرْكِ بِاللَّهِ وَعِبَادَةِ مَا
سِوَاهُ وَهَذَا هُوَ أَصْلُ الْأُصُولِ وَأَسَاسُ الْمِلَّةِ وَالِدِّينِ وَهُوَ مَعْنَى
شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لِأَنَّ مَعْنَاهَا لَا مَعْبُودَ بِحَقِّ إِلَّا اللَّهُ فَهِيَ
تَنْفِي الْأُلُوْهِيَّةِ وَهِيَ الْعِبَادَةُ عَنْ غَيْرِ اللَّهِ وَتَثْبُتِ الْعِبَادَةِ لِلَّهِ
وَحْدَهُ دُونَ مَا سِوَاهُ مِنْ سَائِرِ الْمَخْلُوقِ وَالْإِدْلَةُ عَلَى ذَلِكَ
كثيرةٌ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ ثُمَّ ذَكَرَهَا مُفَصَّلًا (من ۲۳)

(يو خط د بعض مسلمانانو نه د سعودی مفتی ته
راغلو په هغه کسبن ئے دا سوال کړے و چہ آیا دا جائز دی چہ
يو سرے داسے اووائی: اے اقطابو، اے اغواثو، اے سردارانو
اے اووه اولیاؤ زما مدد اوکړی او اے رسول الله زما
فريادرسی اوکړه۔ او دغه شانو څوک چہ دا وائی نو آیا د
هغوی پسے روستو مونغ کيږی او که نه؟ نو هغوی داسے
جواب ورکړو چہ الله تعالی ټول مخلوقات د دے دپاره پیدا
کړيدے چہ د خالص د الله تعالی عبادت اوکړی او صرف او

صرف د هغه نه دعاء اُغواری او هغه ته فریاد او کړی او ذبح و نذر او منبسته صرف د هغه په نوم او کړی غرض هر قسم عبادت الله تعالی دپاره خالص کړی او پدې کښن مخلوق د الله تعالی سره شریک نکړی او الله تعالی په همدې خبره رسولانو دنیا ته رالیږلی دی او هغوی ته ئې پدې باندې حکم فرمائیلې دے۔ او ددې مسئلې د بیان او دعوت دپاره الله تعالی آسمانی کتابونه نازل کړیدی چه په هغوی کښن لوی کتاب قرآن کریم دے هغه د شرک کولو نه د الله تعالی سره او عبادت د غیر الله نه خلق یرولی دی۔ او دا د ټولو مسائلو بنیادی مسئله ده او د دین اسلام بنیاد په همدې باندې دے او همدا مقصد د کلمې د توحید دے حکم چه په کلمه کښن دوه جزین دی یو جزء د غیر الله نه د عبادت نفی کوی او بل جزء کښن د الله تعالی دپاره عبادت ثابتوی او پدې باندې د قرآن او حدیث نه بی شماره دلائل دی چه هغه ئې ذکر کړیدی۔ آه)

ددې فتوے حاصل دا دے چه عبادت د الله پاک پورې خاص دے هر قسم مخلوق چه وی هغوی ته غائبانه چغه وهل شرک دے، شرک خه بنسکریم نه لری همدغه شے دے۔

عبد الرحمن بن حسن بن الشيخ محمد بن عبد الوهاب په خپل کتاب «بيان المجة في الرد على اللجة» کښن فرمائی :

قَالَ شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةٍ فِي الرَّدِّ عَلَى الْبُكْرِيِّ نَحْنُ نَطَالِبُ هَؤُلَاءِ الْمُشْرِكِينَ أَنْ يَأْتُوا بِالْأَدْلَةِ عَلَى أَنْ شَرَعَ لِخَلْقِهِ أَنْ يَسْأَلُوا مَيْتًا أَوْ غَائِبًا وَأَنْ يَسْتَعِينُوا بِهِ سِوَاءَ كَمَا كَانَ ذَلِكَ عِنْدَ قَبْرِهِ أَوْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَ قَبْرِهِ بَلْ نَقُولُ سُؤَالَ الْمَيِّتِ وَالْغَائِبِ نَبِيًّا كَانَ أَوْ غَيْرَ نَبِيٍّ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ الْمُنْكَرَةِ بِاتِّفَاقِ أَيْمَةِ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يَأْمُرَ اللَّهُ بِهِ وَلَا رَسُولُهُ وَلَا فَعَلَهُ أَحَدٌ مِنَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ وَلَا اسْتَحَبَّهُ أَحَدٌ مِنَ أَيْمَةِ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّ أَحَدًا مِنْهُمْ مَا كَانَ يَقُولُ إِذَا أَنْزَلَهُ بِهِمْ شِدَّةً أَوْ عَرَفَتْ لَهُمْ حَاجَةً لِمَيِّتٍ يَا سَيِّدِي فَلَا أَنْأَفِي حَسْبِكَ أَوْ أَقْضِ حَاجَتِي كَمَا يَقُولُ بَعْضُ هَؤُلَاءِ الْمُشْرِكِينَ لِمَنْ يَدْعُونَهُمْ مِنَ الْمَوْتَى وَالْغَائِبِينَ وَلَا أَحَدٌ مِنَ الصَّحَابَةِ اسْتَعَاثَ بِالنَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ مَوْتِهِ وَلَا بَعِيْرِهِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ الْخ.

ددې عبارت حاصل دا دے چه ټول امت مسلمه پدې اتفاق دے چه غائب ته یا مړی ته آواز کول نبی وی او که غیر نبی وی حرام او ناروا دی او یو مسلمان دا قسم عمل نه

دے کرے پہ صحابہ کرامو او تابعین عظامو کنب نو اوس
 شوک چہ د هغوی نه روستویو عمل ایجاد کوی نو داد
 رسول الله ﷺ نه حان بنه گنری او د صحابہ کرامو او
 تابعینو نه حان اوچت گنری۔ والله المستعان۔

دایو شو دلائل ما په جلتی سره د علماؤ د کتابونو نه
 رانقل کړی وو، دے باره کنب ډیر دلائل دی چه هغه لوتی
 لوتی علماؤ ته معلوم دی او د هغوی کتابونه ترے ډک دی،
 خصوصاً د احادیثو کتابونه نو هغه ته رجوع پکار ده۔ دا
 رساله خو صرف د طالب انصاف دپاره اولیکله شوه او د
 هغه جاهلانو د مقابلے دپاره چه هغوی عوام الناس گمراه
 کوی نو دا رساله هر ملاً او امی ته په آسانی سره فائده
 ډرکوی۔

أَسْأَلُ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَنْ يَقْبَلَهَا مِنِّي وَيَنْفَعَ بِهَا الْمُسْلِمِينَ
 آمين۔

د مبتدعینو د شبها تو جوابات

اوله شبهه: چه حدیث ضریر البصر کنب د
 یامحمد» لفظ راغله دے نو هغه دوی دلیل گرځوله دے او
 هغه حدیث په ترمذی، ابن ماجه او المستدرک وغیره
 کنب راغله دے۔

جواب: ددے شبهه جواب دا دے چه دے حدیث کنب د
 علماؤ دوه قوله دی۔ اول د علامه سهوانی دے چه هغه په
 صيانة الانسان ص (۱۲۵) کنب فرمائی: دا حدیث
 ضعیف دے ځکه ددے په سند کنب (ماهان بن عیسی)
 سیء الحفظ دے (وَتَّقَهُ جَمَاعَةٌ وَضَعْفَهُ آخِرُونَ بِسُوءِ حِفْظِهِ
 وَكَثْرَةِ أَوْهَامِهِ)

دارنگه ابوجعفر المدنی الانصاری المؤذن پکنب
 مجهول راوی دے، (وَقَالَ عَلِيُّ: إِنَّهُ لَا يُعْرَفُ رِوَايَةَ شُعْبَةَ عَنْ
 أَبِي جَعْفَرِ الْمَدَنِيِّ هَذَا وَلَا رِوَايَةَ لِأَبِي جَعْفَرٍ هَذَا عَنْ عُمَارَةَ بْنِ
 حُزَيْمَةَ)۔

والمبتدعات (۲۶۰) کتب لیکی :

وَحَدِيثُ الْأَعْمَى اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ وَأَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ
الْحَدِيثِ صَحِيحٍ غَرِيبٍ وَهُوَ تَوَسَّلُ بِدُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَدْ
اسْتَجَابَ اللَّهُ دُعَاءَهُ فَرَدَّ بَصَرَ الضَّرِيرِ فَهُوَ مُعْجَزَةٌ لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ
السَّلَامُ عَظِيمَةٌ).

یعنی دے حدیث کتب د رسول اللہ ﷺ معجزہ ذکر دے او
آوازونہ غیر اللہ تہ پکبش نشته۔

او دارنگہ پہ البراہین القاطعة کتب خلیل احمد لیکی
دی:

اقول: اس قصہ میں تو خود فر عالم زندہ اس عالم میں تھے اور آپ ﷺ کے ہی حکم
سے یہ عمل ہوا تھا آپ ﷺ کی خدمت میں ہی حاضر تھے الخ ص (۲۲۲)

د عبارت حاصل دا دے چہ پدمے کتب غائب تہ آواز نہ
شتہ بلکہ رسول اللہ ﷺ مخامخ وو۔ او د ہغہ پہ حکم
سرہ دا عمل شومے وو۔ اوگورہ التوسل للمحدث الالبانی۔

او ہرچہ «یامحمد» دے نو د ہغے د وئیلو نہ خو مخامخ
او غائبانہ قرآن کریم کتب منع شومے دے۔ نو دے حدیث کتب
ہیخ دلیل نشته پہ جواز باندے۔

او دا حدیث شیخ محمد طاہر پہ «البصائر» کتب پہ

۲- دویم قول : شیخ الاسلام ابن تیمیہ پہ فتاویٰ
(۱۶۷/۱) او شیخ محدث البانی پہ صحیح ابن ماجہ،
صحیح الجامع الصغیر، مشکوٰۃ المصابیح کتب فرمائی :
دا حدیث صحیح دے لیکن ددے نہ پہ مخلوق باندے
استغاثہ کولو استدلال خطاء دے حُکھ پدمے کتب خود
ژوندی سپری پہ دعاء وسیلہ شومے دے لکہ پہ ہغے کتب داسے
الفاظ دی :

(أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيَنِي).

(اے د اللہ نبی ! د اللہ نہ اوغوارہ چہ ماروغ کری)

(کذافی اوضح الاشارة فی الرد علی من اجاز الممنوع
من الزيارة ص (۲۸۱)۔

او کلمہ د «یامحمد» نہ خو قرآن کریم منع کریدہ نو د
ہغے جائز کول پدمے حدیث چہ ڀیر احتمالات لری د قرآن
خلاف دے۔

بلہ وجہ دا دہ چہ دا آواز مخامخ کرے شومے دے نو پدمے
باندے استدلال کول چہ نداء غائب تہ جائز دے۔ دا غلطہ
خبرہ دے، کما فعل البلخی۔

علامہ عبد السلام خضر الشقیرئی پہ السنن

هغه ظالم وو (کلا وحاشا) او دارنگه عثمان بن حنیف آیا
په توسل بالذوات قائل وو؟ ہیخ کله داسے نئے ده۔

(انظر التوصل الى حقيقة التوصل ص (۲۳۴ و ۲۳۵)

دارنگه شیخ الاسلام ابن تیمیہ په خپله فتاوی کتب

فرمائی: دا حدیث ضعیف دے (۱/۲۷۵/۲۶۶)

په اوضح الاشارة کتب لیکي:

(إِنَّ هَذَا الْحَدِيثَ مَعْلُولٌ بَعْدَهُ عِلَلٌ كَمَا ضَعَّفَهَا صَاحِبُ
صَيَانَةِ الْإِنْسَانِ وَشَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةٍ وَذَكَرَ الْعِلَلُ مُفْصَلَةً
(۲۸۵/۲۸۶)

تولو علماؤ دا حدیث ضعیف گرځوله دے۔

دریمه شبه:

دا ده چه عبد الله بن عمر رضي الله عنه «يارسول الله» «وامحمداه»

وئیلے دے کله چه د هغه خپه بودی (میرپی) شوی وه لکه

الادب المفرد د بخاری (۲۵۰) کتب راخی او ابن سنی او

نووی په کتاب الاذکار (۲۷۱) کتب راوپرے دے۔

دده شبه جوابونه دا دی: چه دا حدیث په الادب

المفرد کتب پدے الفاظو نقل دے:

(حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ

پوره تفصیل سره ضعیف کړیدے هلته ئے اوگوره

(۱۳۵-۱۴۰)

○○○○○○○○

دویمه شبه:

د دوی دا ده چه یو سرے به عثمان رضي الله عنه خواته دیو حاجت
دپاره راتلو خو هغه به نئے پوره کیدونو عثمان بن حنیف
رضي الله عنه ورته دغه دعاء د ضریر البصر او خودله نو حاجت ئے پوره
شو نو دے نه صراحة معلومه شوه چه غائب ته آواز جائز
دے او دا حدیث طبرانی فی الصغیر، جامع الصغیر،
الترغیب والترهیب، مجمع الزوائد، انجاح الحاجة شرح
ابن ماجه (۱۰۰) کتب هم راوپرے دے۔

جواب: دده شبه جواب دا دے چه دا روایت سنداً
ضعیف دے، پدے روایت کتب یو راوی دے «روح بن
صداح» او هغه ضعیف دے۔

(قَالَ ابْنُ عَدِيٍّ ضَعِيفٌ عِنْدَ الْجُمْهُورِ، وَقَالَ ابْنُ يُونُسَ
يُرْوَى أَحَادِيثٌ مُنْكَرَةً. كَمَا فِي التَّوَصُّلِ ص (۲۳۷)

۲- دارنگه دا روایت د الفاظ او متن په اعتبار هم خطاء
دے ځکه عثمان رضي الله عنه ولے دده سرې حاجت نئے پوره کولو آیا

رَحْمَنُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَرْتُ رَجُلًا ابْنُ عُمَرَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ
كُرَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيْكَ فَقَالَ: مُحَمَّدٌ.

د ابن عمر رضی اللہ عنہ خپه بودی (میری) شوه نو چا ورته
وئیل: چه خپل محبوب رایاد کړه یعنی د خپل محبوب
م واخله نو دا تجربه ده چه د محبوب د نوم د یادولو په
مه خپه صحیح کیږی نو هغه د محمد صلی اللہ علیه و آله نوم
خستو نو دے روایت کښی آواز په «یا محمد» سره نشته
نه مدد غوختل د غیر الله نه شته او نه پکښی نداء غائب
ه شته او دا قسم روایت پدے الفاظو امام نووی په کتاب
ذکار (۲۷۱) کښی راوړیدے:

(عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: حَدَرْتُ رَجُلًا رَجُلٍ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَقَالَ
بْنُ عَبَّاسٍ: أَذْكَرُ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيْكَ فَقَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَهَبَ
بِدُرَّةٍ)

(د ابن عباس رضی اللہ عنہ په مجلس کښی دیو سړی خپه بودی
شوه نو ابن عباس رضی اللہ عنہ ورته اوفرمایل، تاته چه خوک
محبوب وی هغه رایاد کړه، هغه محمد صلی اللہ علیه و آله رایاد کړو نو
صحیح شو)

نو پدے روایت کښی هم «یا محمد» نشته او نه نداء غائب

ته شته او نه ابن عباس رضی اللہ عنہ دا وئیلی دی:
(اسْتَعِثَّ بِأَحَبِّ النَّاسِ)

(مدد او غواړه یا آواز او کړه خپل محبوب ته) ځکه
صحابه کرام د شرك دشمنان وو او د شرك دُعاة (داعیان) نه
وو لکه دا اوسنی اهل بدعت چه گمراهی ته دعوت
ورکوی.

لیکن د دوی شبهه په بل روایت د هیثم بن حنش عن
ابن عمر کښی ده چه په هغه کښی دا لفظ دے (یا محمد) او
هغه په الادب المفرد کښی نشته صرف کتاب الاذکار د
نووی کښی دے چه منقول دے د ابن السنی ص (۶۰) نه.

دهغه جوابونه ډیر دی یو دا چه دا نداء شوقیه ده او نداء
شوقیه په نزد د بعض علماؤ جائز ده.

كما في البراهين القاطعة (۲۲۰)

دویم جواب دا دے چه دوه روایته د ابن عمر د کلے د
(یا) نه خالی دی او یو روایت کښی (یا) حرف راغلی دے او
هغه روایت ضعیف دے سند ئے دا دے:

(حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْبَرْدَعِيِّ حَدَّثَنَا
حَاجِبُ بْنُ سُلَيْمَانَ تَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ تَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي

سَحَاقٌ عَنِ الْهَيْثِمِ بْنِ حَنْشٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ
(حدیث) پدمے سند کنس ہیثم بن حنش مجهول راوی
غلی دے۔

دویم محمد بن مصعب دے (قَالَ الْحَافِظُ فِي التَّقْرِيبِ
صَدُوقٌ كَثِيرُ الْغَلَطِ وَفِي تَهْذِيبِ التَّهْذِيبِ عَنِ ابْنِ مَعِينٍ لَيْسَ
سَيِّءٌ وَقَالَ الْبُخَارِيُّ كَانَ ابْنُ مَعِينٍ سَيِّءُ الرَّأْيِ فِيهِ وَقَالَ
نُسَائِيُّ ضَعِيفٌ وَقَالَ ابْنُ جِبَانَ سَاءَ حِفْظُهُ فَقَالَ يُقَلِّبُ
سَانِيْدَ وَيَرْفَعُ الْمَرَّاسِيْلَ لَا يَحْجُوزُ إِلَّا حِجَاجُ بِهِ).

او دارنگہ پہ دے روایت کنس حاجب بن سلیمان دے۔

(قَالَ الْحَافِظُ فِي تَهْذِيبِ التَّهْذِيبِ قَالَ مَسْلَمَةُ بْنُ قَاسِمٍ
بَادِيَةٌ مُنْكَرَةٌ وَفِي تَقْرِيبِ التَّهْذِيبِ صَدُوقٌ يَهُمُّ مِنَ الْعَاشِرَةِ)

دویم سند ابن سنئی دے روایت داسے راوے دے :

(أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ حَسَّانِ الصُّوفِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ جَعْدٍ نَنَا
هَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ الْخِ وَفِي هَذَا
سَنَدِ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ وَهُوَ وَإِنْ كَانَ ثِقَةً لَكِنْ
وَ صَاحِبُ الْحَدِيثِ الْمُنْكَرِ الَّذِي يَرُويهِ أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
سَدَى حَمَلًا لِأَبِي جَهْلٍ كَذَا فِي لِسَانِ الْمِيزَانِ (۱۵۲/۱)

ہی، البصائر من (۱۸۴/۱ الی ۱۸۹) -

نو ثابتہ شوہ چہ ددوی استدلال پہ ضعیف یا موضوع
یا پہ تاویلی ماویلی باندے وی، نص دقرآن او سنت نہ
نشی پیش کولے۔ والحمد لله۔

خلورہ شبہہ :

نداء د خالد بن الولید :

لکہ البدایہ والنہایہ کنس راخی (۳۲۴/۶)

(وَنَادَى خَالِدٌ شِعَارَ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ شِعَارُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَا
مُحَمَّدَا)۔

داد مسلمانانو شعار وویعنی د شپے نوم ئے دا ایخودے
وو۔

اول جواب : دادے چہ دا قصہ سند نہ لری، پہ بے سندہ
قصو عقیدہ ثابتول د مسلمان، خصوصاً د عالم کار نہ
دے۔

دویم دا چہ پدمے روایت کنس نداء نشتہ بلکہ دا نوم دے د
شپے پدمے کنس استغاثہ مطلوب نہ دہ حُککہ کہ استغاثہ او
فریاد مقصود وے نو داسے بہ ئے وئیلی وے یا محمد
انصرنا) لیکن صحابہ کرام والحمد لله پاک وود شرك د
شائے نہ او د هر قسم کلمات موهمه بالشرك نہ نو ددے نہ

رَوَاهُ الْيُهَيْقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَالْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ الْكَبِيرِ
(۳۰۴) وفتح الباری (۴۱۳) وابن الاثیر فی الکامل
(۵۵۶/۲) والاصابة فی (۱۶۴/۶) الخ

(بلال بن الحارث رضی اللہ عنہ راغے قبر در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ ئے
آواز او کرو یارسول اللہ! باران او غوارہ خپل امت لره نو دیے
روایت نه معلومیری چه یارسول اللہ وئیل جائز دی)-
ددمے جوابونه واوره:

اول دا چه آیا استسقاء به رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د مرو نه کوله
او کة نه مونغ به ئے کاوه، هیچرے د مرو نه استسقاء
شریعت جائز نه گنری-

★ دویم دا چه دے حدیث کنبن واقعه د خوب راخی او
خوب لره په شریعت کنبن خة حیثیت نشته-

★ دریم دا چه ده چه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ آواز او کرو آیا
هغه ورلره استسقاء او کره؟ نه ئے ده کره-

دارنگه دے حدیث کنبن نور ډیر علل دی چه هغه کتاب
التوصل الی معرفة التوسل المشروع والممنوع
(۲۴۸) ذکر کری دی- هرچه سند ددمے روایت دے نو فتح
الباری کنبن داسے الفاظ راخی (جاء رجل) یو سره راغے چه

استدلال کول د جهلاؤ او د اهل الزیغ طریقہ ده همیشه
پاره مشرکین او مبتدعین او دهریه د داسے قسم
بجملاتوے سنده قصونه استدلال کوی او د هغه کتابونو
درسالونه استفاده کوی چه یا مشرک لیکلی وی یا یے
سندہ کتاب وی، همیشه له دوی نه دلیل د قرآن او د سنت
سحیحہ غواره نو دوی به حیران وی او هیخ جواب به نه
سی درکولے (الحمد لله) چه د داسے قسم مشرکانو په مقابله
بنسب الله پاک حق والا پیدا کرل (لِكُلِّ فِرْعَوْنَ مُوسَى) ما چه
رساله لیکله نو ما ته ددمے مشرکینو ډیرے درسی رسالے
بلاؤ شومے چه هغه کنبن ئے خالص د شرک ثابتولو کوشش
پرے وونو د نهایت غصے په وجه ما دا یو خو کلمات
جمع کرل چه د مشرکینو زړه پرے اوسوزی-

إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ-

پنخمه شبهه:

دا ده چه حدیث د بلال بن الحارث کنبن راخی:

(عَنْ مَالِكِ الدَّارِ قَالَ أَصَابَ النَّاسَ قَحْطٌ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ
خَطَّابٍ فَجَاءَ بِلَالُ بْنُ الْحَارِثِ إِلَى قَبْرِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَسْقِ لِأُمَّتِكَ فَإِنَّهُمْ قَدْ هَلَكُوا الْحَدِيثُ)

هغه پته نه لږی چه څوك دے روایت د مجهول لره اعتبار
نه شته دارنگه د هغه عمل حجت بالكل نه شی كیدے۔

دویم دا چه كه دا سر په بلال بن الحارث شی نو د هغه په
سند كښن سيف بن عمر الضبي الاسدی دے :

(وَيُقَالُ التَّمِيمِيُّ وَيُقَالُ السَّعْدِيُّ الْكُوفِيُّ وَقَدْ ذُكِرَ هَذَا
لِرَجُلٍ فِي مُصْنَفِ الْفَتْوحِ وَالرَّدَّةِ مِنَ الْمَجْهُولِينَ وَقَالَ عَبَّاسُ
بْنُ يَحْيَى ضَعِيفٌ، وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ: لَيْسَ بِشَيْءٍ وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ
مُتْرُوكٌ، وَقَالَ ابْنُ جِبَانَ مُتَّهَمٌ بِالزُّنْدَقَةِ.)

او سيف بن عمر الضبي ډير ضعيف بلکه زنديق راوی
دے او مجهول هم دے په نزد بعض علماء نو دا قسم روایت
لره هيڅ اعتبار نه شته چه د عقیدے يوه مسئله دے په
داسے غلط او ضعيف يا موضوع روایت باندم ثابتہ شی

(التوصل ٢٥٢)

او تاريخ كبير د بخارتي كښن دا روایت داسے راغله :
(قَالَ عُمَرُ: يَا رَبِّ لَا أَلُو إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ. قَالَ فِي قُحْطٍ)
(اے الله! زه د قوم ډير رعایت كوم او کوتاهی نه كوم مگر
كوم شی چه زما دوسع نه كيږي نوته ما په هغه مه
رانيسه۔ د قحط په وخت كښن دا خبره كړے وټ)

نو دا مبتدعين تاريخ كبير د بخاری هم پيش كوی او
حال دا دے چه په هغه كښن د دوی څه شبهه نشته۔

انظر البصائر للشيخ محمد طاهر (١٢٨/١٢٩) مفصلاً
میزان الاعتدال۔

شبهه شبيهه :

دا ده چه يو روایت كښن «يَا عِبَادَ اللَّهِ أَعِينُونِي» راغلی
دی۔ مطلب دا چه كوم شخص نه په صحراء كښن سورلي
وركه شی يا ترے لار خطاء شی نو داسے دے او وائی چه اے
عباد الله ما سره مدد او كړي نو دده سره به مدد اوشي نو دے
روایت كښن غائب ته آواز شوم دے او دا روایت نووي په
كتاب الاذكار (٢٠١) كښن راوړے دے۔ مفصلاً۔

د دے شبهه جوابونه دا دی :

(قَالَ فِي مَجْمَعِ الزَّوَائِدِ (١٣٢/١٠) فِي هَذَا الْبَابِ ثَلَاثُ
أَحَادِيثَ أَثْنَانُ ضَعِيفَانِ الْأَوَّلُ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ عَنِ النَّبِيِّ
ﷺ قَالَ إِذَا أَضَلَّ أَحَدُكُمْ الْحَدِيثَ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ وَرِجَالُهُ قَدْ
وُثِّقُوا عَلَى ضَعْفٍ فِي بَعْضِهِمْ إِلَّا أَنْ يَزِيدَ بَنُ عَلِيٍّ لَمْ يُدْرِكْ
عُتْبَةَ)۔

دا روایت د دوه وجو نه ضعيف دے يو په دے روایت كښن

دوه ضعیف راویان دی۔ دویم دا چه حدیث منقطع دے۔

٢- دویم حدیث: عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا
انْفَلَتَتْ ذَابَّةُ الْحَدِيثِ رَوَاهُ أَبُو يَعْلَى وَالطَّبْرَانِيُّ وَفِيهِ مَعْرُوفٌ
بُنُ حَسَّانٍ وَهُوَ ضَعِيفٌ (دا حدیث ہم ضعیف دے، انظر
هذا التفصیل فی التبیان (١٤٦)

وَقَالَ الذَّهَبِيُّ قَالَ ابْنُ عَدِيٍّ مَعْرُوفٌ بُنُ حَسَّانٍ مُنْكَرُ
الْحَدِيثِ وَزَادَ ابْنُ حَجَرٍ فِي اللِّسَانِ مَجْهُولٌ۔

او دریم حدیث کنبس دا قسم الفاظ نشته بلکه په هغه
کنبس ذکر د ملائکو شوم دے، د غائب یا د مری کوم ذکر په
کنبس نشته۔ نو د داسے قسم ضعیف روایاتو نه شرک
ثابتول او یا په هغه استدلال کول د جاهلانو کار دے۔ دا
تفصیل په البصائر کنبس هم اوگوره (١٩٠/١٩٢)۔

دارنگه رشید احمد گنگوھی فرمائی: دے کنبس نداء
مپروته نشته بلکه غائب او مپروته آواز کول شرک دے
اوگوره (١/٨٩/٨٨/٩٠) دارنگه اوگوره ضعیف الجامع
الصغیر للمحدث الالبانی ص (٣٨٣) رقم الحدیث (٤٤٠)
وسلسله الاحادیث الضعیفة والموضوعة (٦٥٥/٦٥٦)
تفصیلاً مع الرد علی هؤلاء المشرکین باتم تفصیل و اوضح

بیان فانظر ذلك فانه هام جداً جزى الله الشيخ الالبانى عنا
وعن الاسلام ا۔

○○○○○○○

اوومه شبهه:

دا ده چه کعب بن حمزه په اشعارو کنبس «یا محمد»
وئیلے دے (يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ يَا نَصْرَ اللَّهِ أَنْزِلْ)۔

انتهی کذا فی فتوح الشام (١٩٦) للواقدي۔

دارنگه په بهنسا جنگ کنبس د مسلمانانو دا شعار و
(يَا مُحَمَّدُ، يَا مُحَمَّدُ) (يَا نَصْرَ اللَّهِ أَنْزِلْ)۔

فتوح الشام (٢١٨/١) للواقدي۔

د دے شبهه جواب دا دے چه واقدي مؤرخ دے چه
علماؤ د هغه په باره کنبس داسے وئیلے دی:

(قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ هُوَ كَذَّابٌ يَقْلِبُ الْأَحَادِيثَ وَقَالَ ابْنُ
مَعِينٍ لَيْسَ بِشَقِيحٍ وَقَالَ مَرَّةً لَا يُكْتَبُ حَدِيثُهُ وَقَالَ الْبُخَارِيُّ
وَأَبُو حَاتِمٍ مَتْرُوكٌ، وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ وَالنَّسَائِيُّ: يَضَعُ الْحَدِيثَ
وَقَالَ الدَّارِقُطَنِيُّ فِيهِ ضَعْفٌ وَقَالَ ابْنُ عَدِيٍّ أَحَادِيثُهُ غَيْرُ
مَحْفُوظَةٍ وَالْبَلَاءُ مِنْهُ وَقَالَ ابْنُ الْمَدِينِيِّ يَضَعُ الْحَدِيثَ وَقَالَ
إِسْحَاقُ بْنُ الطَّبَّاعِ: رَأَيْتُ الْوَأَقِدِيَّ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ يُسِيءُ

سَّلَاةٌ وَقَالَ ابْنُ رَاهُوِيَهٗ هُوَ عِنْدِي مِمَّنْ يَضَعُ الْحَدِيثَ ثُمَّ قَالَ
 ذَهَبِي فِي الْمِيزَانِ بَعْدَ مَا ذَكَرَ الْأَقْوَالَ فِيهِ وَاسْتَقَرَّ الْإِجْمَاعُ
 عَلَيَّ وَهُنَّ الْوَأَقِيدِي۔ میزان الاعتدال (۶۶۲/۴) الی (۶۶۶)
 قَالَ ابْنُ حَجَرٍ فِي تَقْرِيبِ التَّهْدِيْبِ : الْوَأَقِيدِي مَتْرُوكٌ مَعَ سَعَةِ
 جِهَةِ (۳۱۲/۱)

دوے عبارت حاصل دادے چہ مذکورہ روایاتو نقل
 و نیکی کذاب دروغجن سرے دے۔

دویم جواب دادے چہ حجت صرف پہ کلام د الله او پہ
 تادیثو در رسول الله ﷺ کنب دے پہ بل کس کنب ہیخ
 حجت نشته۔ دریم دا چہ دے روایاتو کنب د الله نہ مدد
 موختل دی، در رسول الله ﷺ نہ پکنب مدد غوختل
 شته نو د جاہلانو استدلال پرے صحیح نہ دے۔

اتمه شبهه:

اشعار د نابغة الجعدی :

دارنگه اشعار د صفة رضی الله عنها۔ دارنگه اشعار د
 بنت بنت علی دوی پیش کوی چہ پہ بعضو کنب لفظ د
 رسول الله وغیرہ راغله دے۔

دوے شبہے جوابونہ، اول دا چہ اشعارو لره دین کنب خہ

اعتبار نشته اول به دلیل د قرآن او سنت صحیحہ نہ
 راورے بیا به تائید کنب اقوال پیش کرے او چہ تہ صرف
 اقوال د علماؤ دلیل گر حوے نو دا خہ دلیل نشی کیدے۔

دویم دا چہ د نابغه پہ اشعارو کنب دا الفاظ دی

وَيَا قَبْرَ النَّبِيِّ وَصَاحِبِيهِ	أَلَا يَا غَوْنَنَا لَوْ تَسْمَعُونَا
--------------------------------------	---------------------------------------

پدے بیت کنب د قبر نوم اخستل شومے دے او پہ آخر
 کنب دا لفظ دے (لو تسمعونا) کچرتہ تاسو اور بدل کول
 شیء اے قبر در رسول الله او اے قبر د ابوبکر او عمر، نو پدے
 روایت کنب رد دے پدے چہ غائب او مری تہ آواز کول
 فائدے دی۔

بله دا چہ ددے روایت سند پہ الاستیعاب د ابن عبد البر
 (۵۸۶/۳) پہ حاشیہ د الاصابة) کنب نہ دے ذکر کرے نو پہ
 بے سندہ قصه دین ثابتول د اهل زیغو کار دے، قرآن او
 سنت زمونر او ستاسو د عقیدے دپاره کافی دی، دے باب
 کنب قصو تہ حاجت نشته۔

او پہ مرثیہ د صفة رضی الله عنها کنب پہ اشعارو کنب
 داسے الفاظ نقل دی :

أَلَا يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنْتَ رَجَاءً نَا | وَكُنْتَ بِنَا بَرًّا وَلَمْ تَكُ جَافِيًا

دا حدیث اولاً ضعیف دے، منقطع دے پہ مینخ د عروہ
بن الزبیر او د صفیہ کنبی حُکھ عروہ پہ سنہ (۲۹) کنبی
پیدا شوے دے او صفیہ رضی اللہ عنہا د عروہ نہ نہہ کالہ
سخکین وفات شوے دہ، کما فی التوصل (۳۲۴/۳۳۲)

دویم دا چہ دا روایت مجمع الزوائد (۳۹/۹) کنبی راوڑے
دے او ہغہ د مرثیے (ستاینے) روایت دے پدے کنبی نداء
رض نء وی بلکہ صرف تَوَجَّعُ او تَحَزُّنُ (غم او خفگان
پکارہ کول) غرض وی، لکہ علماء پدے خبرہ پوہیری۔

نو پدے استدلال کول ہم غلط دی، او ہرچہ آواز او
سعار د زینب بنت علیٰ دی نو ہغہ دا دے:

(يَا مُحَمَّدَاهُ، يَا مُحَمَّدَاهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَمَلَكَ السَّمَاءِ الْخ
بداية والنهية (۱۹۳/۸)

د ہغے جواب دا دے چہ زینب یوہ زنانہ دہ دہغے قول پہ
ست باندمے خء دلیل نء شی کیدے، بلکہ قرآن او حدیث
نیول پکار دی، نو اے مسلمانانو د ہر رطب او یابس
مدہ او اوج) پسے خپل دین مء تابع کوی۔

دویم دا چہ سند ددے روایت راوڑل پکار دی او ہغہ کوم
دے؟ حُکھ چہ دین کنبی بے سندہ خبرو لہ اعتبار نشتہ۔

دریم دا چہ دا خو مرثیہ دہ چہ د حسین رضی اللہ عنہا
پہ بارہ کنبی وئیے شوے دہ او پہ مرثیہ کنبی خطاب کول
مقصد نء وی بلکہ د ژوندوزرہ نرمول مقصد وی، لکہ د
ابن کثیر پہ البداية والنهية (۲۱۰/۸) کنبی دی۔

نو پہ اشعارو او غیر مسند اقوالو باندمے خپل دین
بربادول او خپلہ عقیدہ او د عوامو مسلمانانو عقیدہ گندہ
کول نء دی جائز، آیاتاسو دا نء دی اوریدلی چہ پہ باب د
عقیدہ کنبی یقینی دلائلو تہ ضرورت دے، او پہ ظنیاتو او
ضعیف روایاتو عقیدہ نء ثابتیری۔

بلکہ صحیح قول دا دے چہ پہ ضعیف السند حدیث
مرفوع باندمے یو عمل نء شی مشروع کیدے نو پاتے لا
مقطوع او ضعیف او یا شعر او بیت او مرثیہ باندمے خپل
دین ثابتول د جہلاؤ کار دے، ہر مسلمان لہ پکار دی چہ د
خپل ایمان حفاظت او کپی او د مشرکانو او مبتدعینو پہ
غلطو روایاتو او مزخرفو خبرو دوکھ نء شی، حُکھ د ہرے
خبرے تپوس بہ اللہ پاک زمونر او تاسو نہ کوی، خصوصاً د

ایمان تپوس خو ډیر ضروری دے لکه څرنگ چه ایمان راوړل فرض دی۔

دارنگه د ایمان د جوړیدو او خرابیدو علم هم فرض دے، نو مسلمان بحیثیت مسلمان دے د کلمات شرکيه او بدعيه نه ځان اوساتی، دا وجه ده چه رسول الله ﷺ مونږ ددے الفاظو نه منع کړی یو، چه یو انسان اوائی: (ما شاء الله وشئت) یعنی کله چه د الله خوبه شی او ستا خوبه شی دارنگه (أَنَا فِي حَسْبِكَ) (زه تالره کافی یم) وَمَالِي إِلَّا أَنْتَ (زما نور څوک نشته صرف ته ئے) (وَخَبِثْتُ نَفْسِي) (زما نفس خبیث شو) (وَيَا حَيَّةَ الدَّهْرِ وَرَاعِنَا) (ایه نا امیدي د زمانے اوراعنا لفظ) ددے الفاظو د وئیلو نه مونږ منع شوی یو، دارنگه د ټولو موهم الفاظو نه منع راغله ده کما فی رد المحتار والقرطبي (۵۷/۲) والجواب الکافی لابن القيم (۱۲۵)

و سبحانك اللهم وبحمدك اشهد ان لا اله الا انت استغفرک واتوب اليك وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم تسليمًا كثيرًا

خاتمه

ددے رساله حاصل دا دے چه دے مذکوره الفاظ شرکيه او بدعيه نه ځان ساتل فرض دی او کوم الفاظ چه موهم د شرک وی اگرکه ستا عقیده د شرک نه ده خو بیا هم ځان ساتل ترے پکار دی، بعض د هغه الفاظ موهمه و نه « یارسول الله» وئیل دی که دا چغه د استغاثے دپاره وی نو بیا شرک دے، او دارنگه که غائبانه وی، او که د رسول الله ﷺ په ژوند کښن مخامخ شوی وی نو بعینه ادب او احترام دے، او پس د مرگ نه د قبر په خوا کښن بهترین درود چه متفق علیه روایاتو کښن نقل دے هغه: « اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد، اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد»۔ (جلاء الافهام)

دا درود وئیل پکار دی او ددے درود نه بل څه ته اعراض

کول نقصان دے، او کة «السلام عليك يارسول الله» او وائی
د قبر په خوا کښن نو داد صحابو نه نقل شته لکه مو طاً
امام مالک کښن د ابن عمر رضی اللہ عنہما روایت دے چه هغه به داسے
سلام اچولو کله به چه د سفر نه راغے او د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د
قبر زیارت به ئے کولو، کما فی مجموعة الفتاوی

او هر چه کلمه د «یا محمد» ده نو هغه په تولو طریقو
سره حرامه ده، کة غائبانه وی او که مخامخ وی او که د قبر
په خوا کښن وی۔ حکم هغه شرک دے یا بے ادبی ده، دارنگه
نداء غائب ته د مدد دپاره حرامه ده۔ او کة مدد دپاره نه وی
نو موهم د شرک ده او لغوه ده او ددے نه اجتناب (پرهیز)
لازم دے او داد دین ضروری مسئله ده په ضعیف او
منگرت روایاتو نه ثابتیږی، او دارنگه په شروحو او
حواشیو او په مجملاتو نه ثابتیږی، هر مسلمان له د حق
اتباع پکار ده د ضد او تعصب نه به الله تعالی ته توبه مونږ
تول اویاسو۔

وَسُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ۔

تمت يوم الاحد ۲۲/ صفر المظفر سنه (۱۴۱۲ هجرى)

بعد صلوة العصر

فی جامعة تعليم القرآن والسنة مسجد حمزة

رضی الله عنه بیرون گنج گیت بشاور پاکستان

بیراع العبد الضعیف "ابو محمد امین الله" والحمد لله رب

العالمین.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**